

СЕКЦІЯ 6. КУЛЬТУРА ФІЛОСОФСЬКОГО МИСЛЕННЯ ЯК ПЕРЕДУМОВА ПРОДУКТИВНОЇ НАУКОВОЇ ДИСКУСІЇ

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-348-7-27>

ІСТОРІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ФІЛОСОФІЇ & КОЛЕКТИВНА ПАМ'ЯТЬ

Бончук Р. О.

*аспірант кафедри філософії, соціології та релігієзнавства
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
м. Івано-Франківськ, Україна*

Зростання уваги до історії національної філософії, яке спостерігається останніми роками в українському інтелектуальному дискурсі спричинене не тільки соціокультурними та геополітичними трансформаціями, які відбуваються в сучасному світі, а й тим методологічними змінами, які відбулися в соціогуманітарній науці другої половини ХХ ст. Цей період характеризується розвінчанням ідеалів світського гуманізму, стрімкою девальвацією класичної метафізики та методологічних програм позитивізму. Вцей час вони поступаються місцем постемпірським теоріям розвитку науки, представлених працями К. Поппера [5], Т. Куна [4], П. Фейєрабенда [1] та методологічно споріднені з ними дослідженнями М. Фуко [7]. Спростовуючи кумулятивний характер розвитку науки, ці дослідники закладають методологічні підвалини для спростування поступального руху історії та утвердження авторських інтерпретацій спадщини минулого. Унаслідок цього сучасна філософія перестає розглядатися як необхідний, закономірний висхідний ступінь розвитку історико-філософського процесу, формуючи з минулим нові акумулятивні зв'язки.

Чималий вплив на актуалізацію історико-філософських переосмислень мала й глобалізація, яка відкривши кордони для міграції, помітно розмила культурну гомогенність історично сформованих національних спільнот, тим самим поставила на порядок денний тему ідентичності. Небувале до цього розширення простору «Свого» у єдності з утвердженням постмодернізмом принципом світоглядного плюралізму породив невизначеність ідентичності, водночас поставивши на порядок денний проблему згуртованості спільноти, актуалізувавши тим самим дискурс колективної пам'яті. Означена єдність ще в рамках

некласичної філософії була обґрунтована М. Альббаксом, який одним з перших у європейському інтелектуальному дискурсі починає широко послуговуватися поняттям «колективна пам'ять». Французький дослідник використовує його для позначення тих результатів духовної та інтелектуальної творчості спільнот, які підкреслюють непересічне значення тих чи інших подій минулого для сьогодення. Така інтерпретація дає можливість М. Альббаксу показати непересічну роль колективної пам'яті у формуванні образу спільноти, який розгортається і навіть змінюється з плином часу, що, однак, завдяки витвореному ланцюгу спогадів не заважає спільноті впізнавати себе [2].

Обґрунтована М. Альббаксом здатність колективної пам'яті кристалізувати формувати образ спільноти отримала практичне значення у сучасній соціальній практиці. Лідери громадської думки, як красномовно показує досвід інформаційної війни, що супроводжує усі збройні протистояння сьогодення, нерідко вдаються до маніпуляцій колективними споминами задля управління чи трансформації групової ідентичності певних регіонів. Подекуди подібні інтенції зустрічаються і в сучасних соціальних, філософських та соціально-антропологічних дослідженнях. Все частіше їхнім предметом виступають не тільки і не стільки певні соціальні групи, скільки певні культури і навіть цілі епохи, унаслідок чого проблема групової ідентичності починає трансформуватися у проблему культурного самовизначення спільноти. З допомогою таких стратегій, дослідники намагаються показати чи трансформувати культуру, а відповідно і цивілізаційну приналежність своєї спільноти. Особливо яскраво ця тенденція проглядається у сучасних спробах українства переосмислити основні історичні події, культурні процеси та філософські досягнення свого народу у XX ст. й тим самим показати його внутрішній спротив радянській.

Здатність колективної пам'яті підтримувати цілісність традиції, тим самим формувати цілісне уявлення спільноти про себе яскраво проглядається й у сучасній філософії. Останніми роками тут, так само як і в інших сферах культури, проглядається зміщення ракурсу уваги від загальної до національних історій філософії. Сьогодні вони експлікуються як важлива складова практики пам'яті. Унаслідок цього в сучасному інтелектуальному дискурсі значна увага приділяється переосмисленню знакових періодів розвитку національної філософії того чи іншого народу та включенню в історико-філософський дискурс його маловідомої чи репресованої інтелектуальної спадщини. Така ситуація спричинена цілком закономірним для сьогодення прагненням сформувати смисли та ідеї, які будуть сприяти консолідації групи та підкреслювати чи конструювати її цивілізаційну приналежність.

Література

1. Feyerabend P. K. *Realism, Rationalism and Scientific Method: Philosophical papers*. Cambridge University Press. 1981. V. 1. 353 p.
2. Halbwachs, Maurice. *The Collective Memory*. New York : Harper-Colophon Books, 1950. 186 p.
3. Гоян І. М., Сторожук С. В., Федик О. В. Роль колективної пам'яті в процесі формування національної єдності: український вимір. *Гуманітарний часопис*. 2018. № 1. С. 11–22.
4. Кун Т. *Структура наукових революцій*. К. : Port-Royal, 2001. 228 с.
5. Попшер К.. *Логіка наукового відкриття. Огляд деяких фундаментальних проблем / пер. з англ. під кер. О. Є. Оліфер. Актуальні проблеми духовності*. 2021. Вип. 22. С. 170–192.
6. Сторожук С. В. Меморіальні спільноти у глобальному світі. *Наукові студії з соціальної та політичної психології*. 2022. Вип. 49(52).
7. Фуко М. *Археологія знання / пер. з фр. В. Шовкун. К. : Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2003. 326 с.*

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-348-7-28>

ФІЛОСОФІЯ НАУКИ ЩОДО ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ФІЛОСОФСЬКО-АНАЛІТИЧНОГО МИСЛЕННЯ В КОНТЕКСТІ НАУКОВОГО ДИСКУРСУ

Маруховська-Картунова О. О.

*кандидат філософських наук, доцент,
зав. секції суспільних наук кафедри іноземних мов
та загальноосвітніх дисциплін
Університет економіки та права «КРОК»
м. Київ, Україна*

Філософія науки як галузь філософії та новий напрямок наукового знання завжди була, є і буде основним каталізатором розвитку наукового мислення, взагалі, та філософсько-аналітичного мислення, зокрема. Предметом даного дослідження є процес формування філософією науки високої культури філософсько-аналітичного мислення в сучасному науковому дискурсі.

Перш ніж розкрити вплив філософії науки на формування філософсько-аналітичного мислення, необхідно розпочати з визначення таких ключових понять, як: «філософія науки» та «філософсько-